



Razumkov
centre

УКРАЇНА: ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Аналітичні оцінки
Лютий 2025



I.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ОБОРОНА: ГОЛОВНІ ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

24 лютого 2022 р. розпочалася повномасштабна збройна агресія росії проти України. Т. зв. «спеціальна військова операція», яка, за задумом путіна, мала завершитися у лічені дні, переросла у затяжну [війну на виснаження](#), яка триває вже четвертий рік поспіль.

У лютому 2025 р. відбулися події, які ознаменували початок нового етапу російсько-української війни, тривалість та обриси завершення якого є далеко не очевидними. Протягом місяця відбулися карколомні зміни геополітичних розкладів, спровоковані Президентом США Д. Трампом та його командою, які своїми радикальними заявами та діями перевершили найбільш негативні прогнози та очікування. Широкі «посередницькі» кроки Трампа та членів його команди у напрямі швидкого припинення війни та на шляху відновлення діалогу з кремлем, а також різкі випадки на адресу ЄС і союзників по НАТО викликають об'єктивні сумніви в Україні та західних столицях стосовно того, чиїм партнером — Києва чи Москви — слід вважати нову адміністрацію Білого дому. Двостороння зустріч лідерів США та України в Білому домі 28 лютого, яка мала б дати початок мирному процесу, завершилася дипломатичним скандалом і підірвала й без того примарні перспективи досягнення справедливого та довгострокового миру для України. Цей безпрецедентний інцидент дав ще один потужний поштовх для активізації підтримки України іншими партнерами, але водночас поглибив розкол всередині євроатлантичної спільноти.

БОЙОВІ ДІЇ

Політико-дипломатичні баталії, схоже, не справили наразі помітного впливу на перебіг війни, хоча й [пикові показники](#) інтенсивності боїв спостерігалися саме під час проведення Мюнхенської конференції з безпеки та американо-російських переговорів у Саудівській Аравії. Загальна ситуація на

театрі бойових дій не зазнала кардинальних змін протягом місяця, але тенденція до зменшення кількості бойових зіткнень та темпів російського наступу фіксується вже четвертий місяць поспіль, що може бути як ознакою успіху зусиль СОУ зі стабілізації лінії фронту, так і частиною плану російського командування з підготовки до нової хвилі ескалації протягом весняно-літньої кампанії.

Російське командування активізувало зусилля з витіснення українських сил із зони [проведення Курської операції](#). Станом на кінець лютого, майже 400 км² російської території перебували під контролем СОУ, але загальна ситуація для подальших дій українських підрозділів суттєво погіршилася через проблеми забезпечення стійкої логістики.

Північнокорейські військові після нетривалої перерви, зумовленої значними втратами та необхідністю перегрупування та відновлення, знову повернулися на лінію зіткнення в зоні курської операції. За [інформацією](#) південнокорейських джерел, КНДР у січні-лютому могла надіслати додатково до 3 тис. військовослужбовців. Така чисельність відповідає оцінювальним втратам наявного контингенту та є радше поповненням, ніж нарощуванням військової присутності КНДР.

Спостерігаються також певні зміни російської тактики, зумовлені низкою факторів, у т. ч. об'єктивними обмеженнями людських і матеріальних ресурсів. Примітно, що на тлі зниження інтенсивності російських атак і, відповідно, загального числа втрат, умовна ціна захопленої території зростає для окупантів до [190 осіб за один км²](#), що на 33% більше, ніж узагальнений показник 2024 р. Не менш цікавими є оцінки, що витікають з аналізу втрат противника по різних категоріях озброєнь, військової техніки та транспортним засобам, і, за багатьма ознаками, свідчать про зростаючі проблеми кремля в тривалому

забезпеченні ведення війни високої інтенсивності. Водночас ці проблеми не є критичними, а найбільш оптимістичні [оцінки термінів вичерпання російських спроможностей](#) виходять за межі поточного 2025 р. З огляду на проблеми української сторони із забезпечення необхідних людських і матеріальних ресурсів, а також нові загрози, що походять від політики Д. Трампа, баланс «запасу міцності», не на користь України, зберігається у найближчій перспективі.

Ще одна небезпечна тенденція, зафіксована протягом кількох місяців поспіль, полягає в [зростанні російських спроможностей БПЛА](#). Це стосується як їх кількості, так і розширення їх номенклатури, удосконалення технологічних рішень і тактики застосування. Так, у лютому 2025 р., було встановлено черговий рекорд кількості російських дронів-камікадзе типу Shahed-136 і дронів-приманок (3 907 од., проти 2 507 — у січні, 1 807 — у грудні 2024 р.). Попри те, що 97% дронів знищуються українськими засобами ППО, наслідком арифметичного зростання їх кількості є ріст кількості вражень і збільшення навантаження на ППО. У лютому також зафіксовано збільшення кількості FPV-дронів (понад 17 тис.), що може свідчити про відсутність впливу анонсованих Пекіном обмежень на поставки цієї продукції. Протягом січня-лютого 2025 р. росіяни знизили частоту та кількість [ракетних атак](#) (менше, ніж 100 ракет за місяць). Імовірно, що зменшення кількості ракет і нарощування дронівих ударів росіянами, переслідують цілі економії ресурсів завдяки дешевшим засобам і накопиченню запасів ракет для можливої ескалації в найближчій перспективі.

МИРНИЙ ПРОЦЕС

Протягом лютого були остаточно зруйновані обережні сподівання стосовно намірів Президента США Д. Трампа зупинити війну вже [«весною на сприятливих для України умовах»](#), про які він заявляв наприкінці січня, [погрожуючи](#) росії «високими податками, митами та санкціями». Натомість «миротворча» політика Білого дому впродовж місяця фокусувалася на посиленні тиску на офіційний Київ (примушення до підписання ресурсної угоди та погодження на російські вимоги стосовно умов «завершення» війни). [Дипломатичний скандал](#) в Овальному кабінеті 28 лютого 2025 р. очевидно матиме суттєві негативні наслідки як для оборонних

спроможностей України, так і для перспектив можливих майбутніх мирних домовленостей, насамперед з огляду на ослаблення позицій України, через «зміну табору» її ключовим партнером і ймовірне погіршення ситуації на театрі бойових дій після призупинення американської допомоги.

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ ТА ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

3 лютого Президент України В. Зеленський та Головнокомандувач ЗСУ генерал О. Сирський, офіційно оголосили про [запровадження армійських корпусів](#), як основної структури збройних формувань для ведення бойових дій. Корпус є структурою оперативно-тактичного рівня, функція якого полягає в координації та всебічному забезпеченні дій бригад й інших підрозділів у зоні наступу чи оборони (30–100 км). [На думку військових оглядачів](#), такі структурні зміни є, хоча й запізненими, але абсолютно необхідними в умовах ведення війни високої інтенсивності на фронтах протяжністю понад тисячу кілометрів. На відміну від чинної структури оперативно-тактичних угруповань військ, які керують приданими підрозділами, командир корпусу матиме сталий набір підпорядкованих йому підрозділів. Варто зазначити, що корпусна система існує в структурі «полки-бригади-дивізії-корпуси-армії» російських військ з кінця 2022 р., що стало однією з переваг противника в організації управління військами.

11 лютого МО України [презентувало](#) пілотний проект [«Контракт 18-24»](#), метою якого є заохочення чоловіків «до-мобілізаційного» віку до добровільного вступу на військову службу. Наразі передчасно оцінювати ефективність впливу такого підходу до розв'язання проблеми людського ресурсу, а перші [відгуки](#) на зазначену ініціативу у військовому середовищі є доволі неоднозначними. З одного боку, це розширення мобілізаційного потенціалу на майже 800 тис. осіб і МО очікує «десятки тисяч» добровольців, стимульованих фінансовими бонусами, привілеями та фіксованим однорічним терміном контракту. З іншого боку, недостатньо обґрунтоване надання зазначених привілеїв одній категорії громадян, порушує принципи соціальної справедливості та [створює додаткову напругу](#) в суспільстві та військовому середовищі.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ (ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ)

17 лютого у польському м. Бидгощі відбулося **відкриття Спільного центру НАТО-Україна** з аналізу, підготовки та освіти (JATEC, NATO-Ukraine Joint Analysis, Training and Education Centre). Унікальність JATEC полягає в тому, що він є першим прикладом структури НАТО під спільним управлінням з державою-партнером. Серед першочергових завдань Центру є обмін інформацією, координація спільних зусиль із протидії російській загрози, зокрема, розробка рішень по боротьбі з БПЛА та КАБ. Окрім прикладного значення аналізу, підготовки та освіти для зміцнення національної безпеки й оборони, ця подія символізує послідовний поступ України на шляху практичної інтеграції у євроатлантичний безпековий простір, а також, за **словами** заступниці Генсека НАТО Р. Шекеринської, демонструє значення (JATEC) співробітництва з Україною як «величезного активу для Альянсу».

РОСІЯ

За **даними опитування** Всеросійського центру вивчення громадської думки (ВЦИОМ), 67% росіян підтримують війну проти України, а 65% вважають, що бойові дії «йдуть добре» для росії. Зрозуміло, що ці дані не можна вважати вірогідними, з огляду на прокремлівську орієнтацію ВЦИОМ. Однак, навіть державні аналітики відзначають прагнення населення до швидкого завершення війни та підтримку відповідних заходів, що, ймовірно, є компонентом інформаційної кампанії кремля в контексті підготовки

населення до майбутніх американо-російських домовленостей з припинення вогню.

Інформаційна кампанія з підготовки російського населення до можливих мирних домовленостей викликала гарячі **дебати** в середовищі провоєнно налаштованих ультрапатріотів. Вони не лише вдаються в питання стосовно досягнення оголошених путіним перед вторгненням цілей т. зв. СВО, але й висловлюють занепокоєння стосовно негативних наслідків майбутньої демобілізації. В російському ж війську також розгорнулася кампанія з примусової **«контрактизації»** добровольців і мобілізованих військовослужбовців.

Отже, аналіз найбільш важливих подій, політичних заяв та рішень дозволяє зробити наступні висновки:

- ✓ політичні заяви та рішення адміністрації Д. Трампа, спрямовані на швидке припинення війни, набули чіткого антиукраїнського спрямування, повторюючи значною мірою ключові наративи та ультимативні вимоги кремля;
- ✓ радикальні політико-дипломатичні події не справили негайного ефекту на перебіг війни, але створили додаткові ризики послаблення оборонних спроможностей України в найближчій перспективі;
- ✓ російська сторона розпочала внутрішню інформаційну кампанію з підготовки суспільної думки до перемир'я одночасно з підготовкою до активізації весняно-літньої наступальної кампанії.

II.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Головною подією лютого слід вважати запровадження нової політики США на різних зовнішніх напрямках, що призвело до значних змін геополітичного ландшафту, виникнення турбулентності у відносинах Вашингтону з рядом країн і міжнародних організацій. Загалом є підстави стверджувати про суттєву трансформацію ситуації на світовій арені, появу нових викликів і загроз. Зокрема, спостерігається рух керівництва США назустріч росії та водночас кризове ускладнення відносин Києва та Вашингтону, що є небезпечним в умовах широкомасштабної російської агресії.

МІЖНАРОДНІ ПРОЦЕСИ ТА ПОДІЇ

Відбулись кардинальні зміни зовнішньої політики США. Ухвалення Д. Трампом у турборежимі понад 90 указів з початку його вступу на посаду Президента, ознаменувало зміну попереднього ліберального курсу, зорієнтованого на підтримку демократичних цінностей у світі, на жорстко прагматичне, агресивне просування американських національних інтересів, як їх розуміє нинішнє керівництво США. Ця нова політика, що супроводжується запровадженням торгово-економічних важелів тиску, **по-перше**, спричинила ускладнення відносин Вашингтона з Канадою, Мексикою, країнами Латинської Америки, а також із міжнародними інституціями (зокрема, США вийшли з Всесвітньої організації охорони здоров'я та Паризької кліматичної угоди, припинена участь у Раді ООН з прав людини, запроваджені санкції проти Міжнародного кримінального суду, планується переглянути участь США в ЮНЕСКО. У Конгрес внесено законопроект щодо виходу Сполучених Штатів з ООН, з оточення Д. Трампа лунають заклики щодо виходу США зі складу НАТО тощо).

По-друге, ряд кроків і заяв нового керівництва США де-факто дезавуюють систему базових спільних цінностей колективного Заходу (зокрема, ідеться про звинувачувальну промову віцепрезидента США Джей Ді Венса на адресу європейської демократії на Мюнхенській безпековій конференції 14-16 лютого 2025 р.). Загалом, американоцентрична бізнес-дипломатія Вашингтону змінює принципи та засади

партнерства з країнами-союзниками. Реальними є як небезпека ерозії євроатлантичної політико-ідеологічної єдності та солідарності в рамках НАТО, так і ескалація фінансово-економічної конфліктності між Вашингтоном і Брюсселем. Такі тенденції є небезпечними на фоні активної інтеграції авторитарних режимів.

По-третє, провідна світова демократія США запровадила політичний діалог з країною-агресором, нехтуючи попередніми рішеннями та узгодженими позиціями щодо війни в Україні з боку Генасамблеї ООН, ОБСЄ, ПАРЄ, ЄС, НАТО та інших міжнародних інституцій. США зруйнували політико-дипломатичну ізоляцію путінського режиму, намагаючись просунути на майданчиках Генасамблеї та Ради Безпеки ООН 24 лютого 2025 р. **«нейтральні» резолюції**, в яких війна названа «конфліктом», відсутнє засудження російської агресії проти України, не згадується необхідність відновлення територіальної цілісності України тощо. Якщо на Генасамблеї ООН, завдяки зусиллям України та країн-союзників, вдалося ухвалити альтернативну проукраїнську резолюцію («Просування всеосяжного, справедливого та сталого миру в Україні») і водночас змінити американську, то Рада Безпеки ООН ухвалила запропоновану США «нейтральну» резолюцію «Шлях до миру». Причому, просуваючи свою резолюцію в ГА ООН, американська дипломатія діяла спільно з автократіями, одіозними тоталітарними країнами.

По-четверте, ініційовані США контакти на вищому рівні та два раунди переговорів (18 і 25 лютого 2025 р.) на високому рівні з країною-агресором з метою нормалізації двосторонніх відносин і укладення «мирної оборудки» супроводжувалися, з одного боку, поступками на російському напрямі — зокрема, Вашингтон **заявив про неможливість участі України у НАТО**, задекларував перспективу повернення росії до G8. З іншого — нарощуванням тиску на Україну. Причому, з боку москви не спостерігається жодних зустрічних кроків. Україна і країни ЄС залишилися поза рамками переговорного процесу. Але, при цьому, на думку США, гарантії безпеки Україні мають надати саме країни Європи. Керівництво США

намагається виступати у ролі неупередженого арбітра, ставлячи знак рівності між агресором і жертвою. По суті, це виглядає як опосередковане виправдання російської інтервенції, окупації української території та злочинів путінського режиму. Такий підхід, спрямований на умиротворіння агресора, надалі загрожує ескалацією більш масштабного конфлікту.

Ускладнились відносини Україна-США. Американська сторона намагалася нав'язати Україні не вигідну т. зв. «угоду про рідкісноземельні метали» (в останній редакції – «Двостороння угода про встановлення правил та умов інвестиційного фонду відбудови»). Президент США вдався до негативних висловлювань у бік Президента України, назвавши його диктатором з рівнем підтримки у 4%. Також, навряд чи продуктивними були заклики американської сторони щодо проведення виборів в Україні під час війни. Такий пресинг Вашингтону не міг не позначитися на атмосфері взаємовідносин з Україною.

Кризовим моментом став візит Президента України до США 28 лютого, з метою укладення згаданої вище угоди. На жаль, під час переговорів виник публічний гострий конфлікт, через суттєві розбіжності у позиціях сторін. Правда про війну, яку намагалася донести Україна до керівництва США, апеляції до гарантій безпеки – не знайшли належного відгуку. Водночас очевидно, що Україну, коли вирішуватиметься її доля, не може влаштовувати роль статиста, що мовчки погоджується на продиктовані йому умови.

Привертає увагу, що відразу після гострої дискусії в Білому домі, лідери провідних країн світу, зокрема Франція, Велика Британія, Німеччина, Канада, Австралія, Іспанія, Польща та ін. виступили на підтримку України.

Конфлікт, що стався, ускладнює позиції України на американському напрямі й водночас може слугувати аргументом для Д. Трампа, що, мовляв, його обіцянки швидко припинити війну не реалізуються через «непоступливість» України. Водночас слід очікувати тиск на Київ із боку європейських лідерів, щоб Україна відновила перемовини з США.

Важливою подією лютого стали дострокові парламентські вибори у Німеччині, на

яких переміг блок ХДС/ХСС на чолі з Ф. Мерцем з результатом 28,5%. Загалом, це можна оцінювати як позитивний фактор для Києва, з огляду на чітку проукраїнську позицію християнських демократів. Але тривожним симптомом є друге місце на виборах ультраправої «Альтернативи для Німеччини», яка отримала 20,8% голосів виборців. Соціал-демократи фінішували з досить низьким результатом – 16,4%. Водночас слід мати на увазі й те, що Німеччина певний час буде зосереджена на внутрішній проблематиці – створення коаліції, формування нового федерального уряду. За попередніми оцінками цей процес може тривати до кінця квітня.

У Грузії проросійський режим правлячої партії «Грузинська мрія» посилює репресії проти опозиції, запроваджує додаткові обмеження прав людини та свободи слова. У лютому 2025 р. парламент Грузії припинив повноваження 49 опозиційних депутатів від «Єдності – Національного руху», «Коаліції за зміни» та «Сильної Грузії». Паралельно, парламент ухвалив пакет законів, що обмежують право громадян на публічні протести, проведення зборів та маніфестацій. Посилені покарання за публічні акції. 13 лютого Європарламент ухвалив резолюцію із закликом не визнавати легітимною теперішню владу Грузії та бойкотувати її на міжнародному рівні.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Серед зовнішніх пріоритетів діяльності офіційного Києва в лютому 2025 р. можна виокремити створення умов для забезпечення справедливого, стійкого миру в Україні. Зокрема, 24 лютого на міжнародному київському форумі «Підтримай Україну» В. Зеленський відзначив п'ять компонентів мирного врегулювання. **Перше.** Україна та Європа мають бути за столом переговорів. **Друге.** Завершення війни має починатися із заходів довіри, зокрема, звільнення полонених. **Третє.** Україна має бути членом НАТО. **Четверте.** Надання Україні чітких гарантій безпеки. **П'яте.** Зміцнення єдності демократичного світу.

Політичний діалог з іноземними партнерами

У лютому офіційний Київ здійснював інтенсивний зовнішньополітичний діалог на різних напрямках. Помітною була активність

переговорів на вищому та високому рівнях на американському треку. З огляду на згаданий вище сплеск конфліктності у двосторонніх відносинах, цей напрям матиме пріоритетне значення у плані відновлення та нормалізації комунікацій з Вашингтоном. Серед важливих контактів варто відзначити участь України у засіданні групи з питань оборони України «Рамштайн» (12 лютого), яке вперше відбулось під егідою Великої Британії. Згодом відбулась серія консультацій з європейськими та світовими лідерами під час безпекової конференції в Мюнхені (14-16 лютого). Зокрема, на полях конференції українська делегація провела зустрічі з керівництвом ЄС, Генсеком НАТО, Президентом Фінляндії, Прем'єр-міністрами Нідерландів, Данії, Швеції, Віцепрезидентом США, Міністром закордонних справ КНР тощо.

Протягом лютого 2025 р. тривали контакти з керівництвом Франції, Німеччини, Великої Британії, Канади, Італії, Іспанії, Польщі, країн Балтії тощо. Своєю чергою, Київ відвідали Генеральний директор МАГАТЕ Р. Гроссі, Президентка ЄБРР О. Рено-Бассо, Президентка Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) Н. Кальвіно. Також до активу української дипломатії слід віднести здійснення офіційних візитів Президента України (17-18 лютого) до Об'єднаних Арабських Еміратів і Туреччини, з метою зміцнення партнерських відносин, розвитку економічного співробітництва та просування національних інтересів України.

24 лютого, у день третіх роковин повномасштабної російської агресії, у Києві відбувся згаданий вище міжнародний форум «Підтримуй Україну», в якому взяли участь понад 40 глав держав та урядів, керівники ЄС та інших міжнародних організацій. Цей захід засвідчив послідовну та непохитну підтримку України з боку європейського світового співтовариства. Зокрема, країни-учасниці оголосили про чергові пакети воєнно-фінансової допомоги. Україна та держави Північної Європи й Балтії ухвалили [заяву](#), в якій наголошується на засудженні російської агресії та підтримці інтеграції України до ЄС і НАТО. Того ж дня В. Зеленський взяв участь у [засіданні групи G7](#) на вищому рівні, де виклав позиції України щодо умов припинення війни й наголосив на важливості збереження єдності та консолідації країн-партнерів у протистоянні російській агресії.

Говорячи про зовнішні контакти України у лютому 2025 р., слід також згадати про консультації, перемовини й зустрічі на різних рівнях з керівництвом, урядовцями, дипломатами, політичними діячами Європи, зокрема, Нідерландів, Чехії, Бельгії, Албанії, Греції, Хорватії Словенії, Ірландії та Люксембургу. Паралельно тривав політико-дипломатичний діалог з Австралією, Японією, рядом країн Африки тощо.

Просування українських інтересів й ініціатив на світовій арені

Очевидно, що ситуація у відносинах Києва та Вашингтону відсунула на другий план події на інших зовнішніх напрямках, але на деякі події та тенденції варто звернути увагу.

- ✓ У Брюсселі на зустрічі групи держав (Core Group) затверджено [проект статуту трибуналу](#) щодо злочину агресії проти України, який має притягнути до відповідальності російське керівництво. Трибунал буде створено на основі двосторонньої угоди України з Радою Європи.
- ✓ Триває інтеграція українського ОПК до системи європейської оборонної індустрії. Протягом лютого АТ «Українська оборонна промисловість» уклала ряд важливих угод з іноземними партнерами. Зокрема, підписано угоду про розбудову спільного підприємства з французькою компанією Thales International SAS (інформаційні системи для військового сектору). Укладено угоду з канадською компанією щодо [створення спільного виробництва](#) бронемашин Roshel. Також укладені меморандуми про порозуміння з данською компанією Weibel Scientific та Polska Grupa Zbrojeniowa (боєприпаси, артилерія, ППО).
- ✓ Єврокомісія ухвалила рішення розпочати у березні створення [Комісії з питань претензій](#) в рамках Реєстру збитків, завданих агресією росії, який створено під егідою Ради Європи. Ідеться про створення механізму, що забезпечить виплату компенсацій українцям, постраждалим від війни.
- ✓ В Ужгороді відбулася перша міжнародна конференція [«Співпраця](#)

заради стійкості» у межах «культурного Рамштайну», в якій взяли участь 28 делегацій країн-партнерів, представників Єврокомісії та ЮНЕСКО. Учасники ухвалили Декларацію щодо посилення стійкості культурного сектору в Україні. Передбачено створення Українського фонду спадщини, який опікуватиметься відновленням музеїв, реставрацією культурних пам'яток.

ТЕНДЕНЦІЇ, ЗДОБУТКИ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Протягом лютого тривала активна підготовча робота із забезпечення умов для відкриття переговорів про вступ України до ЄС. Зокрема, розпочався офіційний скринінг відповідності українського законодавства праву ЄС за розділами «Фінансові послуги» та «Захист прав споживачів та охорона здоров'я» (Кластер 2 «Внутрішній ринок»). Українська сторона готується до відкриття скринінгових процедур 3, 4 та 5 кластерів. Паралельно, в рамках підготовки до вступу, українська влада готує три дорожні карти у сферах верховенства права, реформи державного управління та функціонування демократичних інституцій.

Важливою євроінтеграційною подією стало спільне засідання уряду України та Єврокомісії (Київ, 24 лютого), під час якого узгоджені спільні плани та конкретні заходи. Зокрема, ЄС розраховує відкрити всі внутрішні ринки товарів для України до літа 2026 р., а у квітні 2027 р. — повністю інтегрувати український ринок електроенергії до європейського ринку. Також планується прискорити укладення угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислових товарів (АСАА), приєднати Україну до Єдиної зони платежів у євро (SEPA).

Знаковим моментом стало те, що голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн, за підсумками засідання, **наголосила** на можливості

вступу України до ЄС до 2030 р. А єврокомісарка із розширення М. Кос заявила про можливість відкриття у 2025 р. всіх переговорних кластерів.

На жаль, керівництво Угорщини, продовжуючи недружню антиукраїнську політику, **гальмує** процедуру відкриття переговорів в рамках першого кластеру, вимагаючи від України складання плану захисту прав національних меншин.

Події та тенденції лютого 2025 р. свідчать про поступове формування нових геополітичних реалій, внаслідок трансформації зовнішньої політики США та переформування системи відносин Вашингтона з країнами-партнерами. На порядку денному колективного Заходу постала проблема збереження євроатлантичної єдності й солідарності.

На цьому фоні конфлікт, що виник наприкінці лютого у відносинах Україна-США, містить загрозу подальшої дестабілізації ситуації на європейському континенті. Очевидно, що Києву, за допомогою держав-партнерів, необхідно відновити продуктивний діалог з Вашингтоном, з урахуванням стилю та специфіки нової американської політики.

Водночас для Європи в цій ситуації актуальними є забезпечення оборонної самодостатності, оновлення спільної політики безпеки, зміцнення та розширення воєнної, фінансово-економічної, гуманітарної допомоги Україні.

За цих умов для Києва зростає вага й важливість, з одного боку, формування стійкої коаліції насамперед європейських країн-союзників і прискореної та ефективної інтеграції до ЄС. А з іншого — зміцнення внутрішньої єдності та стійкості, нарощування оборонного потенціалу, запровадження успішних внутрішніх реформ.

III. ЕКОНОМІКА

РІШЕННЯ ТА ПРОЄКТИ

Як і очікувалось, у лютому розгортались вельми двозначні та суперечливі процеси й тенденції, які можуть суттєво вплинути як на національні економіки, так і міжнародні економічні відносини.

Найвагомішим є те, що, попри зміну риторики США, партнерська підтримка України продовжується. А ще однією позитивною рисою допомоги є те, що до неї дедалі активніше залучаються європейські фінансові інститути. Так, Україна та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) [уклали угоди](#), що передбачають фінансування відновлення енергетики та критичної інфраструктури, а також на модернізацію основних соціальних послуг у сферах освіти, охорони здоров'я та житловому секторі, обсягом майже €120 млн. Важливість залучення ЄІБ полягає не лише у безпосередньо виділених коштах, а й у тому, що участь у фінансуванні ЄІБ [відкриває шлях](#) для участі й інших фінансових установ, чим розширює коло країн і компаній, які допомагають Україні.

Зазначимо, що загалом портфель проєктів ЄІБ в Україні є одним із найбільших і складається з 25 проєктів сумою €4,95 млрд.

Як застереження слід вказати на те, що, вірогідно, подальший доступ до проєктів, фінансованих європейськими інститутами, ускладниться. Річ у тім, що Європейська комісія [перегляне](#) свої багатомільярдні програми зовнішньої допомоги, щоб в умовах ускладненої міжнародної обстановки тісніше пов'язати розподіл коштів із зовнішньополітичними інтересами блоку та вдосконалити результативність та ефективність витрачання коштів. Так, у питанні зовнішньої допомоги [комісія хоче перейти](#) на більш виважений підхід, щоб зробити її (допомогу) більш «цільовою для своїх партнерів» і забезпечити власні стратегічні інтереси.

Серед таких інтересів – зміцнення альянсів із тими, хто поділяє європейські цінності, забезпечення доступу до сировинних товарів і стримування припливу мігрантів. Це

безпосередньо стосується України. Але найбільшою перешкодою для України є опортуністична позиція Угорщини. Вірогідно, що вже час долучити інші формати (не консенсусні) ЄС ухвалення складних стратегічних рішень.

Тим часом, за [повідомленням](#) пресслужби Офісу віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну Європейський Союз разом із країнами-членами ЄС надали Україні понад €134 млрд економічної, гуманітарної та військової підтримки.

Тривожною характеристикою лютого 2025 р. стало ухвалення у провідних країнах світу рішень, які можуть означати розгортання торговельної війни, що вкрай негативно позначиться на спроможності країн до прискореного відновлення та зростання.

Так, 4 лютого Китаєм [було ухвалено рішення](#) про запровадження 10% мита на імпорт нафти й сільськогосподарської техніки, а також 15% мито на постачання деяких енергетичних товарів із США, що стало відповіддю на 10% мито, запроваджене США на товари з Китаю з 1 лютого. Водночас у Китаї заявили про намір подати позов до СОТ у зв'язку з діями США.

Втім, більшість експертів висловлюють сподівання, що сторони робитимуть кроки назустріч, що зменшить ризики розгортання жорстких економічних протистоянь.

Це тим більше важливо, оскільки прискорюється розширення та загострення сучасних технологічних викликів, які потребують випереджувального реагування, що вже намагаються робити окремі країни.

На початку лютого, у Парижі, за ініціативи Франції та Індії, відбувся саміт стосовно дій у сфері [розвитку штучного інтелекту](#) (IA Action Summit), де зібралися представники країн, міжнародних організацій і провідних компаній для обговорення майбутнього ШІ.

Одним із важливих результатів стало те, що 58 країн підписали декларацію про «відкритий», «інклюзивний» та «етичний» розвиток штучного інтелекту. Декларацію підтримали такі ключові учасники, як Китай, Франція, Індія, Європейський Союз і Комісія Африканського союзу.

Водночас Велика Британія та США відмовилися від підписання, оскільки остерігаються надмірного регулювання галузі, яка тільки-но розвивається та потребує цивілізованої підтримки.

Нагадаємо: перед початком саміту, Президент Макрон оголосив про масштабні інвестиції від ОАЕ та Канади в розвиток штучного інтелекту у Франції, що підкреслює наміри Франції у лідерстві у глобальній сфері ШІ.

ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

За повідомленням Міністерства економіки, у січні економіка України виросла на 1,5% (у грудні зростання складало 1,7%). Головними драйверами зростання залишаються будівельна галузь, переробна промисловість та внутрішня торгівля. Сповільнення темпів зростання відбулося через зменшення активності експортерів. Водночас високе бюджетне фінансування компенсувало тимчасове падіння обсягів експорту товарів.

У разі продовження активних бойових дій, за прогнозами Світового банку, зростання українського ВВП уповільниться у 2025 р. до 2% і значною мірою залежатиме від стану бюджетної сфери.

За повідомленням пресслужби Міністерства фінансів, у січні 2025 р. державний бюджет України отримав фінансування на \$3,8 млрд. Причому \$3,1 млрд надійшло від ЄС і є першим траншем Євросоюзу у межах ERA Loans (кредити, які погашатимуться коштом доходів від заморожених активів країни-агресора).

Нагадаємо, торік до українського держбюджету надійшло майже \$42 млрд, 30% яких – безповоротні гранти.

Слід звернути увагу на те, що грантова частка буде послідовно зменшуватись, а з тим – нові залучення генеруватимуть подальше боргове наросування, що вже чітко

проявилось у 2024 р. Так, за інформацією Мінфіну, держборг України за 2024 р. зріс на 14,3% і досяг \$166 млрд.

Втім, зважаючи на пільговий характер позик від міжнародних фінансових інститутів і партнерських країн, хоча держборг України продовжував зростати, слід вказати й на позитивні зсуви – відбулося продовження строків державного боргу та зниження його вартості. Зокрема, з 2022 р. станом на кінець 2024 р., середньозважена вартість державного та гарантованого державою боргу України скоротилася у 1,5 раза – з 7,79% до 5,09%, а середньозважена строковість збільшилася вдвічі – з 6,27% до 12,26%. І сьогодні є підстави стверджувати, що у 2025 р. ця позитивна тенденція продовжиться, оскільки у розрізі кредиторів, більшу частку державного та гарантованого боргу становлять пільгові позики, одержані від міжнародних фінансових організацій (МФО) та урядів іноземних держав – 58%.

Однак, потреби наповнення державного бюджету не можуть нехтувати можливостями відновлення країни. Так, Комітет надрокористування Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА) попереджає, що за підвищення цін на продукції гірничих підприємств (різке зростання цін на корисні копалини), придбання нових спеціальних дозволів на користування надрами фактично зупинилося й може призвести до блокування діяльності сектору до кінця 2025 р., що вкрай негативно може позначитись на процесах відбудови України.

Ба більше, бізнес наголошує, що подальше неврегулювання питання може мати серйозні наслідки для інвестиційної привабливості галузі. Високі початкові ціни на спеціальні дозволи можуть зробити видобуток нерентабельним, що (замість наповнення бюджету) стане чинником скорочення надходжень до держбюджету та погіршенням економічної ситуації загалом.

Вказані застереження ЄБА цілком кореспондуються з результатами дослідження НБУ стосовно Індексу очікувань ділової активності (ІОДА). У січні 2025 р. значення Індексу становило 41,0, що хоча відповідає рівню січня 2024 р., проте є суттєво меншим, ніж показники кінця 2024 р., коли український бізнес поступово поліпшував оцінку результатів своєї діяльності.

Січневе зниження настроїв бізнесу було спровоковано низкою негативних факторів, зокрема: ускладненням безпекової ситуації та посилення невизначеності стосовно її подальшої динаміки, загострення потреб в енергоресурсах і робочій силі, небезпечне утримання інфляційних і девальваційних процесів.

Іншим свідченням поширення негараздів у вітчизняному економічному середовищі є те, що у січні 2025 р., в Україні **закрилися** антирекордні 59,4 тис. ФОПів, що майже втричі більше, ніж було відкрито – 21,4 тис. Це найбільший розрив між відкриттями та закриттями за останній рік.

Загалом, у 2024 р., спостерігалось стрімке збільшення чистого відтоку ФОП: сальдо відкритих до закритих склало – 13 105. Відтак, така тенденція продовжилася й у січні 2025 р.

Зламу тенденції зменшення активності ФОПів може сприяти подальше нарощування експорту. Насамперед у сфері, де Україна має відносні переваги, зокрема в аграрному секторі.

У 2024 р. взаємна торгівля сільськогосподарською продукцією між Україною та Європейським Союзом становила майже \$17 млрд. Це **найвищий показник** за часів дії Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, який на 3% перевищив попередній рекорд 2022 р. у \$16,5 млрд.

При цьому, головними європейськими партнерами для України минулого року були Іспанія, Польща, Нідерланди, Німеччина, Італія, Румунія, Франція та Бельгія. Ці країни утворюють 80% сумарного вітчизняного торговельного обороту агропродовольством із Європейським Союзом.

Водночас з'являються окремі чинники, які можуть сприяти розширенню зовнішньої торгівлі. Так, частину вантажів, які рухаються коридором Транскаспійського міжнародного транспортного маршруту (ТМТМ), який

з'єднує Китай з Європою, **планують спрямувати** через Україну. Нагадаємо, що Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут пролягає через Європу, Азербайджан, Грузію, Туреччину, акваторію Каспійського моря, Казахстан та Китай, і до російської агресії розглядався як такий, до якого може бути залучена Україна.

Повернення до розгляду стосовно приєднання України не буде простим, зважаючи на вельми «нейтральну» позицію Китаю стосовно російської агресії.

Для України важливо демонструвати позитивні результати не лише у традиційному реальному секторі, а й у сферах, які визначаються сучасними технологіями. У цьому контексті заслуговує на увагу те, що, за **повідомленням Мінцифри**, Україна посіла четверте місце серед 24 країн ЄС за рівнем підтримки стартапів. Даним рейтингом оцінюється те, наскільки ефективно країни створюють умови для розвитку та масштабування технологічних компаній.

Особливістю є те, що Україна набрала максимум балів за впровадження стандартів, зокрема у категоріях «Швидкість створення бізнесу онлайн» і «Доступність цифрових держпослуг», завдяки чому створюються найзручніші способи для ведення бізнесу онлайн.

Завершуючи, слід звернути увагу на окремі ризики глобального характеру, які проявляються як відображення непрозорості та неконтрольованої діяльності Адміністрації США.

Так, ціни на золото **підвищилися до історичного максимуму**, перевищивши \$2 950 за унцію. Ф'ючерси на золото в США зросли на 1,2%, до \$2 970,7, а з початку року золото подорожчало на 12%. Головним чинником такого зростання експертами визначається побоювання інвесторів щодо подальшої ескалації **впровадження мит**. Поки надії на обмежений характер економічних протистоянь зберігаються.

IV. ЕНЕРГЕТИКА

БАЛАНС

У лютому в Об'єднаній енергетичній системі України спостерігався помітний небаланс. Він виник унаслідок пошкодження енергетичної інфраструктури через щоденні російські атаки, нижчої, аніж [прогнозовані](#) Укргідрометцентром $-3 - +2^{\circ}\text{C}$, температури повітря, обмежених резервів потужності генерації й розподілу, недостатніх можливостей передачі енергії із заходу на схід, а також нестачі стимулів для збільшення її імпорту.

Хоча графіки погодинних вимкнень енергії для домогосподарств та організацій бюджетної сфери не застосовувалися, аварійні запроваджувалися дев'ять разів у 7-8 областях одночасно. Серед найбільш [проблемних](#) міст – Одеса, Херсон, Миколаїв і Харків. Ще дев'ять днів, переважно вранці та ввечері, обмежувалися потреби промисловості й бізнесу. Живлення об'єктів критичної інфраструктури, а також підприємств, що імпортували чи генерували не менше 60% споживаної електроенергії, не переривалося.

Базову потужність Об'єднаної енергосистеми України забезпечували дев'ять блоків АЕС, що генерували до 7,7 ГВт енергії. Джерелом маневрової потужності були до 12 енергоблоків ТЕС і ТЕЦ, а також ГЕС і ГАЕС, які спільно виробляли 4,5-5,5 ГВт електроенергії.

Генерація на підприємствах ПрАТ «Укргідроенерго» не перевищувала 0,8 ГВт. При цьому її помітного зростання в березні-квітні не очікується. Через гідрометеорологічні умови, що склалися в Україні в осінньо-зимовий період, на її рівнинних річках, скоріш за все, буде спостерігатися невиражене водопілля з весняною маловодністю й мінімальним рівнем води в літню межень. Востаннє така несприятлива гідрологічна ситуація фіксувалася в Україні у 2020 р.

Суттєво гірші, аніж у січні, погодні умови ще більше зменшили ефективність роботи СЕС і ВЕС. Через це, потужність генерації на

станціях, що використовують відновлювані джерела, скоротилася до 0,4-0,6 ГВт.

За експертною оцінкою, обсяги генерації в Україні становили 13-14 ГВт щогодини (у 2021 р. – до 20 ГВт). На АЕС припадало 58-60% генерації, на ТЕЦ – до 17%, ТЕС – 13-15%, ГЕС – 6-7%, станції на ВДЕ – до 4%. З березня частка АЕС у структурі генерації буде скорочуватися через початок ремонтних кампаній.

Хоча в українській енергетичній системі майже щодня спостерігався дефіцит потужності, максимальна пропускна спроможність міждержавних перетинів використовувалася не більше, аніж на 30%. Об'єктивно це можна пояснити не завжди сприятливою ціновою кон'юнктурою, а також збереженням [установлених](#) регулятором 20 травня 2024 р. граничних цін.

Відчутної нестачі природного газу не спостерігалось. Його споживання, через значно нижчу, аніж у січні, температуру повітря, зросло до 120-140 млн куб. м. Це потребувало відбору з підземних газових сховищ до 80 млн куб. м газу щодоби. За «чистим» імпортом в Україну надходило до 20 млн куб. м. Ще 40-45 млн куб. м забезпечував власний видобуток, який дещо скоротився внаслідок російських атак 1,11 і 20 лютого.

Газотранспортна система України функціонувала в нормальному режимі. Хоча об'єкти Групи Нафтогаз в лютому знову побували під обстрілом, номінації замовників послуг зберігання й бронювання потужності виконувалися повним обсягом.

Оскільки закачування газу в українські підземні сховища в листопаді-лютому не здійснювалося, нинішній рівень [запасів](#) у них є нижчим, аніж торік, на 30% і меншим, аніж у 2015-2018 рр., майже на третину. Утім, навіть [наявних](#) 1,7 млрд куб. м (за виключенням 4,1 млрд куб. м газу «довготривалого зберігання» і 0,6 млрд куб. м ресурсу, формально переведеного в категорію «буферний газ»), за умови щоденного імпорту до

20 млн куб. м і відновлення видобутку до 50 млн куб. м на добу, достатньо для завершення опалювального сезону за середньої температури березня не нижче -3° і відсутності масованих російських атак на газову інфраструктуру. Це підтверджують і в Кабміні, **запевняючи**, що готові до будь-яких сценаріїв.

Запасів вугілля на складах ТЕС і ТЕЦ також достатньо для завершення сезону (2,8 млн т), проте енергетики не можуть скористатися ними повною мірою через пошкодження, завдані вугільним ТЕС і ТЕЦ.

Внутрішній попит на нафтопродукти залишається на достатньо високому, порівняно з попередніми роками рівні, завдяки широкому використанню резервних джерел живлення й великій кількості автомобільних перевезень. Утім, нестачі пального не спостерігається та не прогнозується.

ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

У лютому Кабінет Міністрів **повідомив**, що завдяки функціонуванню Фонду підтримки енергетики України, було профінансовано «понад 700 контрактів на постачання обладнання загальною вартістю €600 млн, що сприяло відновленню енергетичної інфраструктури 56 українських компаній у 21 регіоні». Фонд підтримав відновлення 2 ГВт потужності теплової й гідрогенерації, профінансував закупівлю обладнання для ремонту підприємств теплопостачання, мереж передачі й розподілу, встановлення сонячних панелей і систем зберігання енергії.

Ухвалено рішення про залучення, зокрема «на енергоефективну відбудову», €400 млн позики Європейського інвестиційного банку. Після спричиненого атакою російського БПЛА **пошкодження** Нового безпечного конфайнменту (NSC) на Чорнобильській АЕС, на 139 млн грн, порівняно з 2024 р., збільшено фінансування безпекових робіт на станції.

Триває розвиток децентралізованої генерації. Українські фінансові установи вже надали суб'єктам господарювання 13 млрд грн пільгових кредитів «для встановлення сонячних панелей, вітряків, газотурбінних, газопоршневих установок та іншого обладнання». Ще 730 млн грн отримали домогосподарства.

У Кабінеті Міністрів **вважають**, що це «дозволить наростити потужності, орієнтовно на понад 530 МВт». Утім при цьому незрозуміло, які об'єкти маються на увазі – нові чи вже збудовані, автономні чи приєднані до мереж розподілу. Не додала ясності в цьому питанні й **нарада** в Міненерго за участю енергетичних компаній, які залучені до розбудви об'єктів розподіленої генерації в регіонах. Жодних рішень за підсумками цієї зустрічі ухвалено не було, учасники лише «обговорили важливі питання реалізації проєктів». Міненерго знову **повідомило** про введення в експлуатацію торік 835 МВт потужності, хоча 31 грудня **стверджувало**, що «до кінця опалювального сезону 2024–2025 рр. планується під'єднати ще додатково близько 900 МВт» розподіленої газової генерації, частина з яких «перебувала вже на завершальній стадії реалізації».

За **словами** очільника українського уряду, «ситуація в енергетиці залишається контрольованою, попри терор, який росія здійснює проти енергетичної та газової інфраструктури». Під час чергового засідання Антикризисового енергетичного штабу, **визначено** такі завдання на найближчу перспективу: захист і відновлення ключових об'єктів критичної інфраструктури; послідовне нарощування видобутку вуглеводнів; забезпечення неперервного енергопостачання, передусім для побутових споживачів. Із-поміж інших питань, що розглядалися, достатньо дивно виглядає **доручення** Групі Нафтогаз «підготувати стратегію імпорту газу». Якщо йдеться про «покриття можливого дефіциту в газотранспортній системі», потреба в розробленні такого документа відсутня. Достатньо розробити порядок поведінки зі стратегічними резервами природного газу, що мали бути сформовані за договором гарантії з Європейським банком реконструкції та розвитку, згідно з яким, НАК «Нафтогаз України» **отримав** €200 млн на підтримання енергетичної безпеки. На закупівлю газу через той же банк має піти й частина з €380 млн, що **виділив** уряд Норвегії.

Серед заходів, ужитих в лютому для розв'язання проблем, наявних у паливно-енергетичному комплексі, варто виокремити:

- ✓ підписання Президентом України **Закону** від 14 січня 2024 р. № 4213-ІХ, ухваленого з кричущими **порушеннями**

Регламенту Верховної Ради України, проте спрямованого на покращення платіжної дисципліни на ринку електроенергії, шляхом відкриття його учасниками поточних рахунків зі спеціальним режимом використання й посилення відповідальності за несанкціонований відбір електроенергії;

- ✓ **затвердження** плану пріоритетних дій уряду на 2025 р., яким, зокрема, передбачено:
 - ✓ забезпечення інженерно-технічного захисту об'єктів критичної інфраструктури паливно-енергетичного сектору (в рамках експериментального проекту);
 - ✓ виконання вимог про відокремлення й незалежність НЕК «Укренерго» і ТОВ «Оператор ГТС України»; утворення Національної комісії, що здійснює державне регулювання безпеки у сфері використання ядерної енергії; реалізація рекомендацій Секретаріату Енергетичного Співробітництва щодо статусу, незалежності та завдань НКРЕКП;
 - ✓ визначення особливостей регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їхнього функціонування; створення інформаційної бази даних щодо споживання природного газу; продовження до 1 січня 2027 р. строку обов'язкового встановлення вузлів обліку природного газу в населення, що проживає у квартирах та приватних будинках, у яких природний газ використовується тільки для приготування їжі; визначення правил приєднання до мереж централізованого теплопостачання;
 - ✓ приведення національної **класифікації** запасів і ресурсів корисних копалин у відповідність із положеннями Рамкової класифікації ООН викопних енергетичних і мінеральних запасів 2009 р.; забезпечення прозорості проведення конкурсів на укладення угод про розподіл продукції шляхом

відкритого доступу до умов і змісту таких угод;

- ✓ схвалення Водневої **стратегії** України на період до 2050 р. та затвердження операційного плану заходів з її реалізації; прийняття державних цільових економічних програм енергетичної термомодернізації будівель та енергетичної модернізації підприємств-виробників теплоенергії.

На жаль, триває загострення боргової проблеми. Учасники ринку електроенергії, насамперед державні, вже **винні** НЕК «Укренерго» понад 36 млрд грн, з яких майже 12 — неплатежі постачальника «останньої надії». Загальна сума боргу самого оператора перед учасниками балансуючого ринку зросла до 18,4 млрд грн. І, якщо обсяг останнього за минулий рік вдалося зменшити на 9%, то заборгованість сторін, відповідальних за баланс, зросла на 13%.

Проблему можна розв'язати, забезпечивши платоспроможність усіх учасників енергетичного ринку — від виробника й постачальника до кінцевого споживача. І хоча Президент підписав **закон**, спрямований на покращення платіжної дисципліни на ринку електроенергії, Уряд продовжує бойкотувати **скорочення** переліків захищених споживачів, дві третини яких не є підприємствами критичної інфраструктури. Остання новина, що стосується відповідної постанови, датована 26 лютого 2025 р., коли її доопрацьований **проект** знову з'явився на офіційному сайті Міненерго.

У лютому тривало протистояння між Міненерго та НАЕК «Енергоатом», з одного боку, й профільними експертами та окремими народними депутатами — з іншого. Зокрема, на нараді, яка **відбулася** на Хмельницькій АЕС 13 лютого 2025 р., Президента України було введено в оману твердженням, що «швидка добудова» третього й четвертого енергоблоків станції здатна компенсувати «дефіцит, який виник через російські атаки». По-перше, згідно з розробленим замовником у 2017 р. техніко-економічним **обґрунтуванням**, будівництво триватиме 84 місяці, а не «до трьох років», як **переконує** Міненерго. По-друге, «додаткові 2 ГВт» Хмельницької АЕС нездатні компенсувати нестачу маневрової потуж-

ності теплових і гідроелектростанцій, виведених із ладу під час війни. По-третє, після добудови блоків українці не отримають «електрику за доступною ціною», як вважає Президент, оскільки кошти на реалізацію проєкту НАЕК «Енергоатом» отримає, лише якщо вивільнить «від 60 до 80% власного прибутку» від скасування спеціальних об'єктів, покладених Кабінетом Міністрів України на учасників ринку електроенергії.

Міненерго й НАЕК «Енергоатом» демонструють рідкісну короткозорість, вважаючи, що держава-агресор не атакуватиме атомні електростанції, оскільки вони не «виробляють електроенергію для регулярної істотної та безпосередньої підтримки воєнних операцій» (ч. 2в ст. 56 [Протоколу I](#) до Женевських конвенцій про захист жертв війни). Втім, наочним підтвердженням відсутності в керівництва рф будь-яких «червоних ліній» у цьому плані є [пошкодження](#) російським БПЛА Нового безпечного конфайнменту (NSC) на Чорнобильській АЕС уже на наступний день після згаданої наради.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Лютневі події засвідчили, наскільки хитким є баланс Об'єднаної енергосистеми України й наскільки вразливими залишаються об'єкти паливно-енергетичного комплексу держави. Пошкодження чутливого обладнання повітряним засобом ураження та/чи зниження середньої температури повітря на 1,5-2,0°C від прогнозованої, іноді є достатнім для запровадження графіків обмеження потужності в декількох регіонах України.

Фактично, працездатність більшості енергомереж і систем тримається лише на самовідданих діях диспетчерських і ремонтних бригад. На жаль, висока ймовірність повторення масованих російських атак на об'єкти енергоінфраструктури й доведена практикою дієвість їхнього інженерного захисту, не стимулює всіх учасників ринку до встановлення останнього та не впливає на темпи робіт, що організує Агентство відновлення.

Центральні й місцеві органи виконавчої влади зводять організацію й координування дій зі змінення архітектури енергосистеми України до щомісячних засідань, складених переважно з політиків Антикризисового енергетичного штабу та епізодичних нарад «за участю енергетичних компаній», за підсумками яких, зазвичай, не ухвалюється жодних документально підтверджених рішень. Аудит виконання доручень, наданих на цих зібраннях, не здійснюється. Терміни виконання завдань з облаштування інженерно-технічного захисту споруд, закупівлі та встановлення енергетичного обладнання, їхнього приєднання до мереж і систем постійно переносяться, причини зміни строків не аналізуються. При цьому, припинивши обговорення своїх планів, намірів і рішень (а іноді й [приховуючи](#) їх), органи виконавчої влади стають усе більш непрозорими й закритими, зменшуючи довіру й позбавляючи себе підтримки з боку бізнесу й громадськості.

Усе більшу занепокоєність викликає й відверте ігнорування суб'єктами законодавчої ініціативи зауважень і застережень Головного юридичного й Головного експертно-наукового управліннь Апарату Верховної Ради, інших дорадчих підрозділів та установ. Утім, якщо раніше йшлося лише про недотримання вимог до підготовки офіційних документів, то в останні місяці почастишали випадки [підміни](#) предмету законодавчої ініціативи, [порушення](#) норм Конституції й законів України, ухвалення владних рішень «із доопрацюванням» або без їхнього офіційного оприлюднення, порушення термінів підписання ухвалених нормативно-правових актів тощо.

Систематичне й безкарне порушення встановлених законом процедур не лише суперечить [принципам](#) державного управління, але й унеможливорює [створення](#) умов, за яких державні органи формують політику на основі результатів її аналізу й комунікацій із зацікавленими сторонами, а також забезпечують її результативну та ефективну реалізацію для сталого розвитку держави.

V.

СОЦІАЛЬНА СФЕРА

Відповідно до чинного законодавства, з 1 березня має відбуватися індексація пенсій, уряд планує провести індексацію на 11,5%. В умовах воєнного стану, уряд має право визначати параметри індексації з урахуванням того, наскільки великий вплив безпекова ситуація справляє на державний бюджет і публічні фінанси. Середній прогнозний рівень зростання пенсій після індексації складе 556 грн, розмір середньої пенсії в Україні зросте з 5 789 грн до 6 345 грн. Але не всі пенсіонери матимуть змогу розраховувати на підвищення виплат. Згідно з інформацією Пенсійного фонду України, індексація не торкнеться тих, хто вийшов на пенсію останніми роками.

Враховуючи поточну економічну ситуацію, постає питання: наскільки це підвищення зможе компенсувати реальні витрати пенсіонерів. Так, за даними Національного банку України, у січні 2025 р. інфляція пришвидшилась до 12,9% у річному вимірі. У місячному вимірі ціни зросли на 1,2%, що перевищило попередні прогнози. Очікується подальше зростання цін через низькі врожаї та збільшення видатків бізнесу на енергозабезпечення. У таких умовах індексація пенсій на 11,5% може виявитися недостатньою для покриття витрат, що збільшуються, на продукти харчування, комунальні послуги та медикаменти. Наприклад, у грудні 2024 р. індекс споживчих цін склав 101,4%, що свідчить про зростання цін. Таким чином, заявлена індексація пенсій може не призвести до суттєвого покращення добробуту більшості пенсіонерів. І в умовах економічної нестабільності та зростання цін, подібні дії влади виглядають радше символічними, ніж такими, що реально підтримують найбільш уразливі верстви населення.

Нацбанк назвав 6 причин зростання інфляції, яку не зміг передбачити, зокрема:

1. Суттєве підвищення у січні (порівняно з груднем) вартості палива під впливом збільшення вартості сировини, підвищення акцизів та логістичних проблем через шторм у Чорному морі на початку року.

2. Зростання цін на алкоголь та тютюнові вироби, з огляду на підняття акцизів.

3. Подорожчання фармацевтичної продукції та медичних товарів під впливом зростання виробничих витрат.

4. Підвищення тарифів на місцевий телефонний зв'язок та тарифів мобільних операторів.

5. Збільшення закупівельних цін на сировину, а також виробничих витрат підприємств на електроенергію, оплату праці та логістику. В результаті, високими темпами зростали ціни на хліб та хлібо- та м'ясопродукти, соняшкову олію.

6. Через зростання цін на світових ринках, дорожчали окремі імпортовані товари, у т. ч. сири, чай, кава та шоколад.

Найближчими місяцями в Національному банку не обіцяють зниження роздрібних цін, і позитивні прогнози дають лише з літа. Зокрема НБУ прогнозує уповільнення інфляції до 8,4% наприкінці 2025 р. Сповільненню інфляції сприятимуть заходи процентної політики НБУ, стійкість валютного ринку, розширення пропозиції продовольчих товарів з надходженням нового врожаю, зменшення фіскального дефіциту, а також помірний зовнішній ціновий тиск.

Упродовж 2025 р. Україна зіткнеться із серйозними бюджетними викликами, пов'язаними з перерозподілом державних коштів на користь військових витрат. Згідно із затвердженим бюджетом, на сектор оборони та безпеки виділено 2,223 трлн грн, що становить 26,3% прогнозованого ВВП країни. Однак, таке збільшення фінансування оборони супроводжується значним скороченням соціальних витрат. Зокрема, витрати на соціальний захист зменшено на 50 млрд грн, порівняно з попереднім роком та становлять 420,9 млрд грн. Це скорочення першочергово стосується дотації Пенсійного фонду, програми соціальної допомоги та житлової субсидії. Крім того, мінімальна заробітна

плата та прожитковий мінімум у 2025 р. заморожені на рівні грудня 2024 р., що означає відсутність їх підвищення, в умовах інфляції, що триває. Контрастом до скорочення соціальних видатків виступає збільшення фінансування органів державної влади. Загальна сума цих витрат зростає на 14,3 млрд грн, досягнувши 130 млрд грн у 2025 р. Найбільше зростання передбачено для прокуратури, податкової служби, Фонду державного майна та судів.

Така бюджетна політика викликає занепокоєння серед населення, особливо серед найуразливіших верств. Скорочення соціальних програм та заморожування соціальних стандартів на тлі зростання витрат на державний апарат, можуть призвести до зниження довіри громадян до влади та посилення соціальної напруги. Зниження міжнародної підтримки та відсутність ефективних внутрішніх реформ ставлять під загрозу фінансову стабільність України, що призведе до ще серйозніших економічних та соціальних наслідків.

У Мінсоцполітики представили план повного реформування пенсійної системи, зокрема обов'язкового накопичувального рівня, який має запрацювати з 1 січня 2026 р. Міністерство соціальної політики [вже подало законопроект по накопичувальній пенсійній системі на розгляд уряду](#) й очікується, що у найближчі місяці проект закону буде внесений у Верховну Раду. За словами міністерки соціальної політики Оксани Жолнович, [рішення щодо пенсійної реформи та запровадження накопичувальної пенсії може бути ухвалено у 2025 р.](#) Однак механізм його реалізації залишається незрозумілим і залишає багато питань до нової системи.

Головна ідея реформи – створення Державного накопичувального пенсійного фонду та мережі недержавних пенсійних фондів (НПФ), які керуватимуть коштами майбутніх пенсіонерів. Але щодо готовності інфраструктури з такого керування є багато запитань. За даними 2024 р., в Україні функціонує [близько 60 НПФ](#), активи НПФ становили [5,217 млрд грн](#), з яких близько половини посідають активи корпоративного НПФ Національного банку України. Пенсійні активи кожного третього НПФ менше, ніж 1 млн грн. Враховуючи те, що система добровільного накопичувального пенсійного забезпечення охоплює 886,6 тис. осіб, пенсійні активи, які припадають на одну особу,

це трохи більше, ніж 6 тис. грн. Отже, ефективність роботи НПФ викликає сумніви. Прибутковість більшості з них не перевищує рівень інфляції, а відсутність жорсткого контролю призводить до зловживань та фінансових ризиків.

Слід нагадати, що наразі НПФ акумулюють пенсійні внески, забезпечують управління (але безпосередньо не керують) пенсійними коштами та здійснюють пенсійні виплати на користь учасників. [Основні недоліки цієї моделі першочергово пов'язані з:](#)

- ✓ [Відсутність відповідальності засновників.](#) На сьогодні засновники НПФ не несуть майнової відповідальності за їхню роботу. Це означає, що у разі фінансових проблем ніхто не компенсує втрат вкладників. Вже були випадки, коли засновники просто самоусувалися, залишаючи фонд без управління, що призводило до його банкрутства.
- ✓ [Невизначеність зобов'язання та відсутність контролю.](#) [Фідучіарні обов'язки](#), тобто зобов'язання діяти якнайкраще, добросовісно та неупереджено в інтересах іншої особи, органів управління НПФ залишаються розмитими, а наглядові ради підпорядковані засновникам, що створюють умови для виведення активів. В результаті, замість захисту інтересів вкладників, члени рад фондів стають інструментом у руках інвесторів.
- ✓ [Невідповідність системи управління НПФ сучасним принципам корпоративного управління](#), елементами якого є внутрішній нагляд, прозора організаційна структура, система внутрішнього контролю, забезпечення ключових функцій тощо. Мова першочергово йде про те, що наразі в ЄС діють нові принципи корпоративного управління (Директива IORP-2017), які Україна має імплементувати. Однак жодних кроків у цьому напрямі поки що не зроблено.

На тлі цих проблем пенсійна реформа може не покращити рівень життя громадян, а лише створити ще одну сферу для можливих зловживань. Якщо систему буде запущено без належного контролю, то мільярди гривень майбутніх пенсіонерів можуть опинитися в руках структур, які не мають реальної відповідальності перед вкладниками.



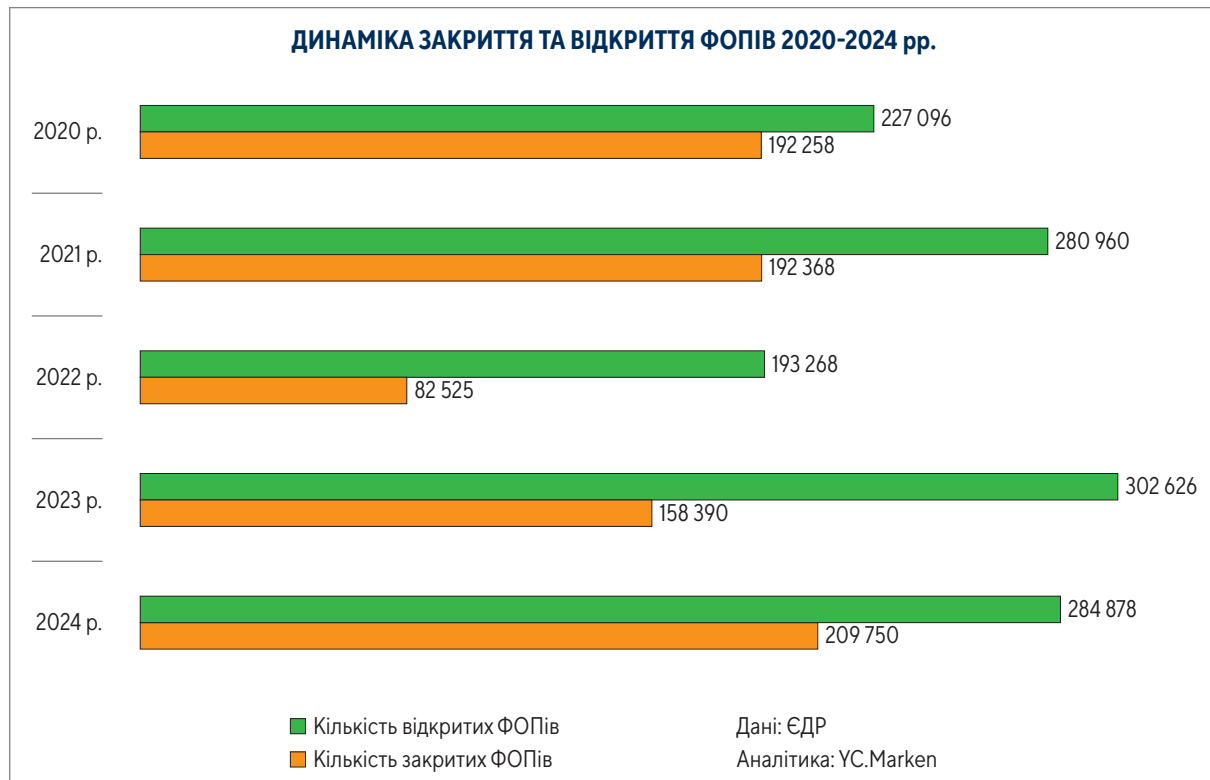
«Українські біженці масово залишають Польщу» – під таким заголовком вийшло повідомлення українського інформаційного порталу [inPoland](#). Останні дані [Євростату](#) свідчать про те, що Німеччина стала головним напрямком для українських біженців у ЄС, випередивши Польщу на 150 тис. осіб. На кінець 2024 р. у Німеччині проживає понад 1,14 млн українців, зі статусом тимчасового захисту. У Польщі цей показник упав до 983 880 осіб. Варто нагадати, що у 2022 р. у Польщі нараховувалось понад 1,3 млн українців.

Серед ключових причин міграції називають вищі зарплати у Німеччині, розвинену систему соціальних виплат та доступ до якісної медицини. У Польщі багато хто постає перед труднощами працевлаштування та високою конкуренцією на ринку житла, що робить Німеччину більш привабливим варіантом. За даними Федерального агентства з міграції та біженців Німеччини, у 2024 р. кількість українців, які подали заявки на тимчасовий дозвіл на проживання, збільшилася на 30%. І цей потік продовжує зростати, оскільки біженці шукають стабільності та соціальних гарантій, які не можуть отримати

ні в Україні, ні у Польщі. Як бачимо, повертатися додому українці не поспішають, віддаючи перевагу переїзду в країни з більш розвинутою соціальною підтримкою.

В Україні триває закриття ФОПів, і темпи закриття лише зростають. За даними [Дія Бізнес](#), майже 210 тис. фізичних осіб-підприємців закрилося в Україні у 2024 р., що стало рекордним показником за останні п'ять років. Дані [YouControl.Market](#), на які посилається Дія Бізнес, показують, що приріст закриття склав понад 32%, порівняно з 2023 р. За даними [YC.Market](#), у січні 2025 р. 59,4 тис. ФОПів припинили діяльність та майже втричі перевищили нові реєстрації (21,4 тис.) Для порівняння: у грудні 2024 р. закрилися 20,3 тис. ФОПів, а в січні – близько 16 тис.

Очевидно, що результатом подібного сплеску закриттів у січні стало тимчасове призупинення роботи ЄДР із 19 січня 2024 р. до 8 січня 2025 р. включно. Однак, скоротилася й кількість реєстрацій. Так, у січні 2025 р. було зареєстровано на 15% менше ФОПів, ніж у січні 2024 р. 61% (13,1 тис.) ФОПів, зареєстрованих у січні 2025 р., належить



жінкам, тоді як 39% (8,3 тис.) – чоловікам. Серед закриттів також лідирують жінки, але з меншим розривом: 53% (31,5 тис.) ФОПів закрили жінки, ще 47% (27,9 тис.) – чоловіки.

Офіційна версія влади, озвучена головою податкового комітету Ради Данилом Гетьманцевим, полягає в тому, що відбувається «детінізація» економіки та закриваються фіктивні ФОП. Проте зростання закриття ФОП має комплексний характер. Основними причинами закриття ФОПів називають зростання податкового навантаження, тиск органів контролю та погіршення економічної ситуації. Так:

Реалізувався відкладений попит на закриття бізнесу, який стримувався в перший рік повномасштабної війни. Цей процес посилювали міграційні та мобілізаційні фактори.

Різно зросли податки. З січня 2025 р. повернули обов'язкові виплати ЄСВ навіть тим, хто не має доходів (1 760 грн/міс). Додався військовий збір: ФОП першої, другої та четвертої груп тепер платять 10% мінімальної зарплати (800 грн/міс), третя група – 1% обороту. У результаті, для підприємців навантаження зросло у кілька разів: наприклад, ФОП першої групи, який раніше

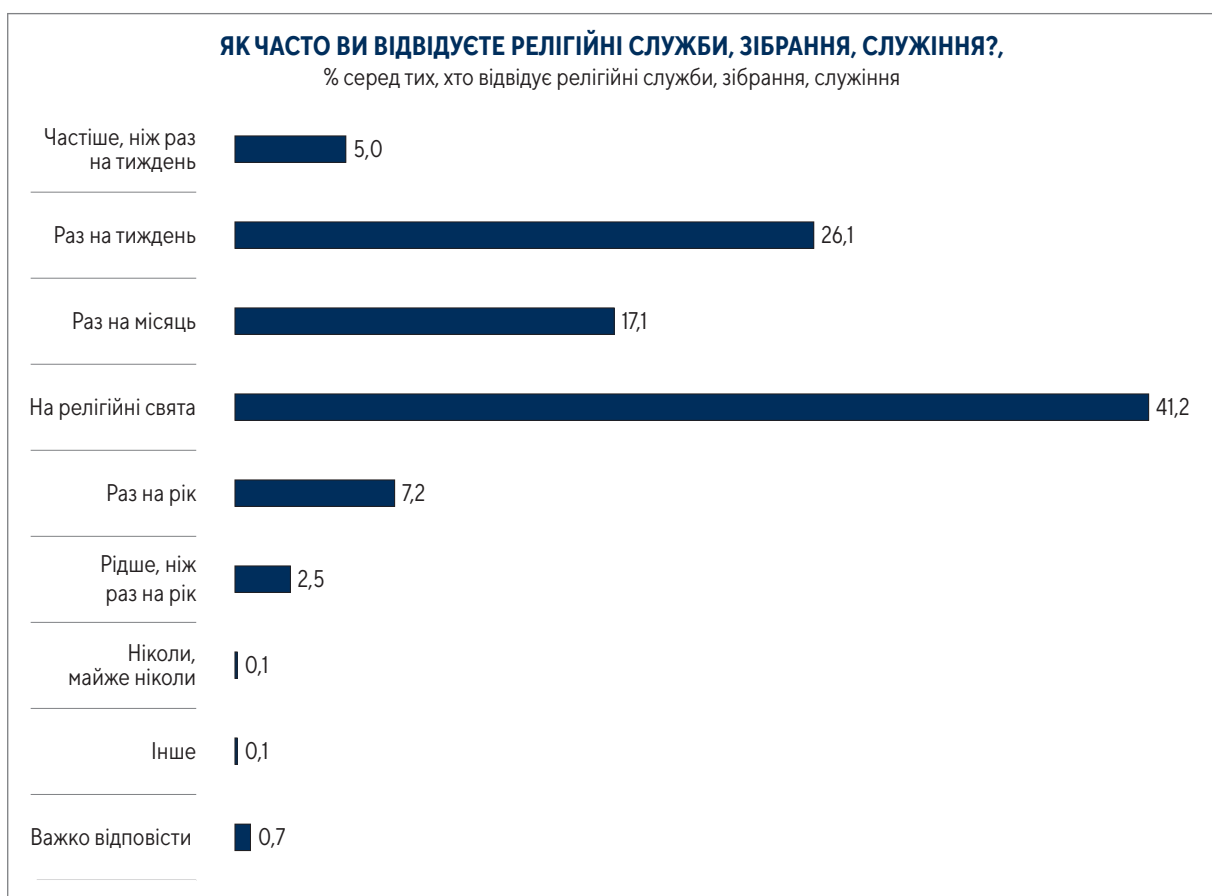
платив 300 грн податку на місяць, тепер змушений віддавати близько 3 тис. грн.

Активізувалися перевірки бізнесу. Наразі підприємців перевіряють щодо дотримання нових регуляцій, які набрали чинності з початку року.

Запрацював закон про регуляторну політику, ухвалений у 2021 р., але фактично набрав чинності тільки зараз. Згідно з ним, бізнес повинен мати первинні документи та сертифікати на весь товар. Це стало серйозною проблемою для багатьох підприємців. Це пояснюють тим, що, наприклад частина товарів була закуплена в довоєнний час, коли такі документи не були потрібні. Зараз, щоб продати товар, доводиться або купувати «липові» накладні, або сплачувати величезні штрафи.

На ситуацію накладаються війна та зниження купівельної спроможності населення. Багато хто не хоче офіційного працевлаштування, щоб не потрапити під мобілізацію. Отже, дедалі більше підприємців ідуть у тінь, а тому стає вигідніше працювати нелегально. Але за таких умов влада втрачає не лише податкові надходження, а й контроль над економічними процесами.

VI. ПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ¹



¹ Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні з 25 по 31 жовтня 2024 р.

Опитування методом face-to-face проводилося у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Чернівецькій обл. та м. Києві (у Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській обл. – лише на тих територіях, що контролюються урядом України, та на яких не ведуться бойові дії).

Опитування проводилося за стратифікованою багатоступеневою вибіркою із застосуванням випадкового відбору на перших етапах формування вибірки та квотного методу відбору респондентів на заключному етапі (коли здійснювався відбір респондентів за статево-віковими квотами). Структура вибіркової сукупності відтворює демографічну структуру дорослого населення територій, на яких проводилося опитування, станом на початок 2022 р. (за віком, статтю, типом поселення).

Опитано 2 017 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Разом із тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

З ЯКОЮ МЕТОЮ ВИ ВІДВІДУЄТЕ РЕЛІГІЙНІ СЛУЖБИ, ЗІБРАННЯ, СЛУЖІННЯ?*

% серед тих, хто відвідує релігійні служби, зібрання, служіння

Спілкування з Богом	47,6
Участь у молитвах, релігійних обрядах	45,5
Відвідування релігійної служби заспокоює Вас, дозволяє забути про повсякденні турботи	34,5
Щоб послухати проповідь	33,0
Це допомагає Вам вирішити розв'язати моральні проблеми, які Вас тривожать	29,6
Щоб побути серед своїх однодумців, серед людей, які Вам симпатичні	23,4
Просто Ви так робили все життя	15,6
Тому що релігійна громада надає Вам якусь допомогу, підтримує Вас	4,0
Інше	0,5
Важко відповісти	2,1

* Респондентам пропонувалося обрати всі варіанти відповідей, що їм підходять.

ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (після лютого 2022 р.), ВИ СТАЛИ...

% опитаних

Більш релігійною та віруючою людиною, ніж були раніше	22,4
Менш релігійною та віруючою людиною, ніж були раніше	3,6
Жодних змін у Вашому ставленні до релігії та віри не сталося	69,1
Важко відповісти	4,9

ЯКІ ЗАВДАННЯ Є ПЕРШОЧЕРГОВИМИ ДЛЯ РЕЛІГІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ?*

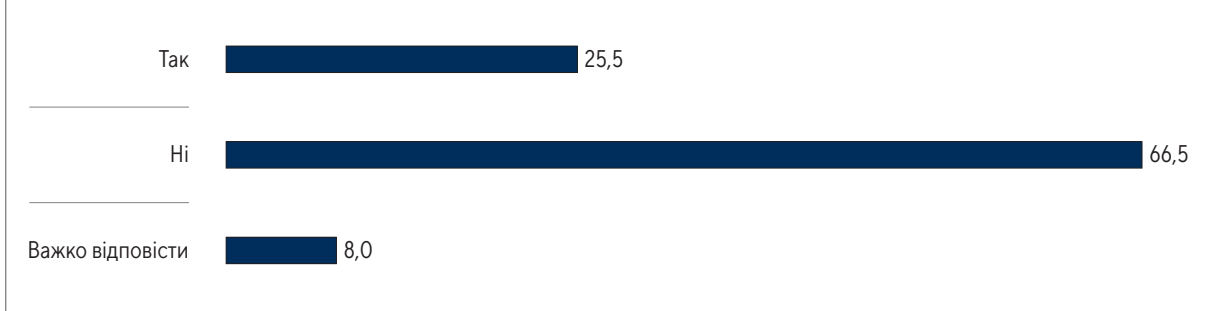
% опитаних

Надання психологічної допомоги	53,9
Допомога Збройним силам України	53,2
Допомога у розв'язанні соціальних і матеріальних проблем громадян	29,9
Залучення міжнародної уваги та міжнародної допомоги Україні	29,3
Допомога внутрішньо переміщеним особам	22,6
Пом'якшення наслідків руйнування міст, сіл, соціальної та транспортної інфраструктури	14,3
Забезпечення потреб українських біженців за кордоном	4,1
Жодне з наведеного	5,8
Важко відповісти	5,5

* Респондентам пропонувалося обрати до трьох варіантів відповідей.

ЧИ Є ВИ ЧЛЕНОМ ПЕВНОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ГРОМАДИ (ПАРАФІЇ)?

% опитаних



ЧИ РЕЛІГІЙНА ГРОМАДА, ДО ЯКОЇ ВИ НАЛЕЖИТЕ, З ПОЧАТКУ ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ (після 24 лютого 2022 р.) ВЧИНЯЛА ТАКІ ДІЇ?
% серед тих, хто є членом певної релігійної громади (парафії)?

	Так	Ні	Не знаю, важко відповісти
Надавала допомогу Збройним силам України	79,4	6,7	13,9
Надавала прихисток біженцям	57,7	19,1	23,3
Надавала матеріальну допомогу біженцям	56,7	22,2	21,2
Залучала чи розподіляла гуманітарну допомогу з-за кордону	39,6	26,0	34,4
Надавала допомогу медичним та соціальним закладам	37,7	29,8	32,5
Облаштовувала у приміщенні храму бомбосховище	34,9	43,7	21,4
Надавала допомогу жителям деокупованих і прифронтових територій	30,5	26,9	42,7
Допомагала в евакуації жителів з окупованих територій та територій, що перебувають під обстрілами	26,3	37,2	36,4

ЧИ ОТРИМУВАЛИ ВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ВІД ВАШОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ГРОМАДИ...

% серед тих, хто є членом певної релігійної громади (парафії)

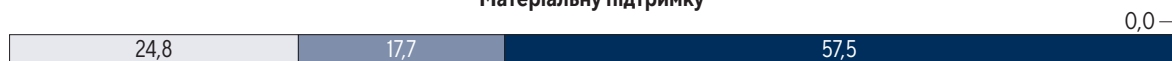
Моральну підтримку



Психологічну підтримку



Матеріальну підтримку



Так, отримували Ні, не отримували, хоча потребували її Не потребували такої підтримки Не відповіли

Над номером працювали:

Колектив авторів: Ю. Якименко (керівник проєкту), А. Биченко, О. Мельник, М. Міщенко, М. Пашков, О. Пищуліна, В. Омельченко, Г. Рябцев, П. Стецюк, М. Сунгуровський, В. Юрчишин, Л. Бондаренко (практикант Центру Разумкова).
Редакційно-видавничий відділ: З. Міщеня, О. Перевозник, Т. Овсяник.

Фото обкладинки «REUTERS», <https://www.reuters.com/resizer/v2/QXO4FSEQJL7TENIW26MBY25WE.jpg?auth=91da609cafd450a55c44ac55077520f5799455eed3dc6e2bb974dfd8102e5894&width=1920&quality=80>.

Наша адреса:

01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 33Б, 7-й поверх

Телефон: (38 044) 201-11-98

Факс: (38 044) 201-11-99

e-mail: info@razumkov.org.ua

Вебсторінка: www.razumkov.org.ua

